

БОЖИЯТ ЧОВЕК КОСТАДИН ТОМОВ

Тодор Димитров

Божият човек Костадин Томов

Тодор Димитров

(с) 1998, Издателство "Хармония"- Пловдив

Набор: Н. Атанасова

Предпечатна подготовка: инж. В. Георгиев, А. Казанджиев

Оформление на корица: Д. Даскалов

Полиграфическо изпълнение: "Актив-96" - Пловдив, (032) 640 723

Всички права запазени.

ПРЕДГОВОР

"И Енох ходи по Бога и не се намери вече, защото Бог го взе" (Битие 5:24)

Беше май 1928 година, когато за първи път срещнах дядо Костадин. Тогава той живееше със семейството си на ул."Средна гора" в София. Човек с незавидно телосложение и светли очи, в които се съзираха ясно Божията любов, проникателност и доброта. Добре избръснатото му лице се украсяваше с грижливо подкастрирани черни мустачки. Винаги усмихнато, то отразяваше духовната чистота и сериозност. Паралелно с неговата проповедническа работа той имаше малко магазинче за материалната издръжка на семейството си, което в този момент се състоеше от жена и три невръстни деца. Двата му големи синове бяха вече женени и живееха отделно. В малката кухничка стояха няколко чувала, пълни с орехи. Това беше начинът, по който семейството се прехранваше. В работата вземаха участие всички, включително малките деца Христо и Верка - едни чупеха орехите, а други отделяха ядките. Спомням си, че тогава дядо Костадин взе приготвените торбички с готови ядки и заедно отидохме да ги разнесем по разни бакалски дюкяни.

Жена му, баба Костадиница, както я наричахме всички, беше винаги покорна и смирено споделяше семейните несгоди, приемайки ги за неразделна част от тяхното служение на Бога. Без ропот и огорчение, а с молитва и радост те служеха на Бога с цялото си сърце и с целия си дом. Църквата на дядо Костадин не беше само малка група, която се събираше в кухничката им, а цяла България. Понякога напускаше дома си с месеци и дори семейството му не знаеше дали е в Чирпан, Меричлери, Стара Загора или някъде от отдалечените от всяко превозно средство и изостанали в духовно отношение кътчета на България. Селата бяха едни от главните обекти за евангелизация на дядо Костадин Томов. Той дълбоко разбираше изтерзаната селска душа и знаеше как да проникне в нея. Воден изключително от Божия Дух, винаги навреме и на място пристигаше там, където нуждата то зовеше. Понякога се налагаше да остане седмици или месец на едно място. И така през служението на този съвременен светия се основаха многобройни общества и църкви из селата на Южна и Западна България. Той

никога не носеше багаж или куфари при пътуване, имаше само това, което беше на гърба му, но въпреки това беше винаги чисто и спретнато облечен, понеже Божият народ посрещаше нуждите му относно храна и облекло.

Особен обект на внимание за евангелизиране от дядо Костадин бяха децата. През деня, когато възрастните трябваше да работят на полето, той събираше децата и ги учеше да пеят духовни песни. Четеше им от Книгата на живота, молеше с тях. В джобовете винаги имаше по някой бонбон или карамел, които им раздаваше, особено, когато ги срещаше за първи път. Сега много от тези деца са вече майки и бащи, а някои пастори и проповедници. Те са видимият плод от служението на Костадин Томов, скъпоценните камъни в короната му, която той, както много други светии сега носи в небесна слава. Те ще блестят вечно, както звездите на небосклона.

А българските вярващи никога няма да забравят делото и духовния подвиг на дядо Костадин Томов при изграждането и разширяването на Божието царство в нашето Отечество. Той ще остане добър пример на подражание за всички поколения български християни.

ХАРАЛАН ПОПОВ

Предговор от издателство “Хармония”:

Скъпи читатели, с особено задоволство ви представяме книгата, описваща живота на първия български апостол на вярата дядо Костадин Томов. Това е едно вълнуващо свидетелство за Божието действие в живота на един обикновен човек, изцяло посветен в служба на Бога.

Горди сме да знаем, че Бог е използвал и ще използва българи за спасението на народа ни. Ние дълбоко вярваме, че след като прочетете тази книга, вашият живот ще бъде променен.

Очакваме посветени сърца за Божието дело в България!

Бог да ви благослови!

Костадин Томов 1881 - 1967

Дядо Костадин Томов е роден през 1881 година в село Лясковец, Асеновградско. Неговият рожден ден - първият ден от великия празник Възкресение Христово - е един знак, с който Небесният Господар е посочил Своя избраник. И мястото на раждането, Асеновградско, е също потвърждение на горната мисъл. Цялата тази област на нашата Татковина, в която се намира и прочутият Бачковски манастир, е населена с наши братя и сестри, запазили до ден днешен благочестието и чистотата на нашето православие. Господарят на живота изпраща чистите души да се родят на чисти места. Моралните закони не са като човешките - нямат земна адвокатска гъвкавост. Бъдещият духовен работник се ражда в благочестиво семейство.

Старецът беше към своя край. Зад гърба му бяха осемдесетте години. Ще затвори очи и ще отнесе в гроба една чудна тайна, една поучителна за нас святост, ще скрие от нашето материалистическо време една надежда за радост и спасение. А колко хора и днес и всякога биха искали да имат тази радост! Колко беден е оня, който е лишен от нея. Залутан сред земните миражи, той остава в отчаяние и мрак. Ето свидетелствата на дядо Костадин, неговият поверен ми разказ за чудния му живот.

- Още от детинство - заговори ми старецът - имахме вяра в Бога. Всяка вечер преди да си легнем, а лягахме всички на едно общо легло, баба с голямо благоговение (като че сега я виждам) ще запали направо от пламтящото огнище свещица и ще я

залепи пред иконата на иконостаса. Нарездахме се като войници за преглед: най-напред баба (дядо бе отдавна покойник), после баща ми, майка ми и ние, децата. Всички мълчим, вперили благоговеен поглед в неясния, изтрит образ на старата икона. Баба зашепва дълга, неразбрана за нас молитва. И после метани, поклони до земята, четиридесет. Четяхме ги ние, като свивахме пръстите на ръцете си, за да не сбъркаме точния брой. Така до изморяване, до изтощаване... Баба беше много строга да отстъпим и най-малкото от вечерната служба. Това беше неотстъпно всяка вечер. А беше току-речи цяла литургия. Така с вярата в Бога, като изпълнявахме строго реда на православната бащина вяра, течеше нашият простичък праведен живот.

Поотраснах аз, ето ме вече на 7-8 години. Училище трябваше, много исках да уча. А училище няма. Хората простички, неуки, никой от селото не можеше да напише нито една буква. Идваше бирник и на графата, дето пише "подпис", цяла колонка мастилени петна от напуканите палци. Баща ми ме изпрати да уча в близкото село Яворово, пет километра от нас. Но и тамошното училище не стигаше до четвърто отделение, поради което бях принуден да се преместя в съседно село Асеново, Станимъшко. Там завърших началното си образование.

През тази година баща ми беше кмет. Но както и съселяните си, бе също неграмотен. Иначе беше буден, природно надарен. Изкарваше прехраната ни с търговия. Имаше дюкян с всякаква стока, необходима за скромните, ограничени тогавашни нужди: месо, мляко, сирене, колониал. Бакалницата от това време беше един миниатюрен сегашен ЦУМ. Макар и в малко количество, намираха се за Продан дори неща, малко познати сега - изсушени октоподи, рожкови, кокосови орехи и какво ли не. Към бакалницата беше прикрепена кръчмата - баща ми беше и кръчмар. Цял ден отсам в дюкянчето звъняха везните и тропаха почернелите грамове, а отвън, в опушената от гъст тютюнев дим тясна миризлива кръчмица, ехтяха песните, гърмяха виковете, плющяха мазни карти.

Казах, баща ми беше неграмотен. На вратата между бакалницата и кръчмата се клатеше с тъп звук цял сноп четули-рабоши. Със завързаното на същия гвоздей касапско ножче настойчиво, с остър внимателен поглед, татко дялаше, режеше, чистеше щърбовите. С този дървен тефтер той водеше справедливо и безгрешно сметките на всички семейства в селото.

Един ден баща ми ме повика: "Костадине, я ела малко насам!". Това беше наскоро след завършването на моето образование - четвърто отделение. По сериозното му изражение разбрах, че има нещо много важно за казване.

- Костадине, слушай синко, - продължи баща ми - оня ден, тук беше и ти, идва околийският началник със своите хора. Като влизаше в дюкяна, ръкавът му се закачи и раздрънка четулите-рабоши. "Бре Тома, ха-ха - хвана се за корема и се разсея началникът - каква е тая турска работа, бре! То и козите пишат букви с краката си по снега, а ти още на рабош смяташ. Я слушай, това е стара работа, не е за сегашното време, срамота е. Научи ти сметка грамотна -с букви, с цифри, с книга-тефтер, търговски, точен. А рабошите събери и в огъня! Разбра ли? Следният път като дойда, искам да видя тефтерът да стои тук на тезгяха."

- Та, Костадине, синко, гледам те, пишеш по тетраджките, по стените, почерк имаш. Утре ще те пратя на Станимъка (сега Асеновград). Книжарница имало там, ще питаш хората къде е. Ще купиш един бакалски тефтер, за сметки ще кажеш. Запомни добре. Ще ми водиш хесапа. Големичък си, синко, пари харчих за образованието ти - четвърто отделение! Не е малко. И в Станимъка колко души имат четвърто отделение? Ха сега да те видя.

Сторих както баща ми нареди. Купих тефтер и станах касиер-счетоводител на бащината си търговия. Селяните се научиха за моята грамотност и всеки ден, както

пред лекарски кабинет, чакаха по двама, по трима. "Костадине, разписка за дърва ми направи", "Костадине, продавателно писмо ми съчини". На всички даром, разбира се, по съседски. Така в търговски, земеделски и домашни работи вървеше нашият живот.

Дойде 1900 година, когато трябваше да отивам войник. В тази година имаше закон - повиканите за военна служба да теглят жребие за освобождаване. На всяко село се даваше по един или по два такива билета, изтеглянето на които се смяташе за голям късмет, нещо като лотариен билет с голяма печалба. По Божия воля билетът се падна на мен. Завърнах се в село много радостен. Трябваше само да плащам военен данък - 30 лева годишно. По тогавашен обичай, след освобождаване от военна служба идваше реда на годеж и сватба. Изборът на невеста или младоженец беше абсолютно законно право на родителите - най-вече на бащата. Така баща ми ме сгоди за непознато момиче от селото ни. Ожениха ме също без да ме питат харесвам или не харесвам бъдещата си другарка.

Поисках да се отделя от баща си, да си създам отделно свое домашно огнище. Майка ми, която беше ангелска душа по характер, се примири с намерението ми. Баща ми обаче взе строго становище:

- Отдели се, Костадине, напусни ме в тежката ми работа, но да знаеш, нищо не ще ти дам! Иди, където искаш и там гладувай по чуждите къщи!

- Бог ще ми даде подслон и храна - отговорих аз. Но един грях сторих аз тогава към своя добър родител, един тежък грях, за който дори и сега, когато прескочих осемдесетте години, си мисля притиснат от разкаяние. Но какво можех да сторя тогава, когато с моята другарка нямахме дори един хляб за вечеря, дори една счупена керемиди за подслон? А баща ми, с когото дружно работих, беше богат. Същата година в хамбара си имаше стотици крини жито. И аз в отчаянието си, на излизане от бащиния си двор, влязох в хамбара и без позволение от баща си отгребах 15 крини жито. Този голям грях сторих аз. Дано Бог не ми го вмени в часа, когато ще трябва да давам ответ за целия си живот.

Нямахме с моята другарка подслон да се приберем -беспомощни кръгли бедняци. Но ето, Божията ръка се протегна към нас в този час. Дойдоха дядо и баба - родителите на жена ми .

- Синко Костадине, дъще, елате да живеете при нас. Сами сме, стари сме, без млад човек не можем вече. (Те бяха по на осемдесет години.)

Но аз имам баджанак - съпруг на голямата сестра на жена ми. Нали трябва да попитам най-напред него, мисля си. Защо да съм натрапник в чужд дом, накриво да ме гледат своите? Попитах го:

- Искаш ли да отидеш при старите да ги гледаш?

- Не, имам си къща, нямам намерение. Иди ти при тях, гледай ги, живеи там. Ти си без стряха.

Тогава се съгласих да отида при старите. Заживях с хора кротки, мили и добри. А взеха да ме подрекват:

- Костадине, синко, добър, кротък, търпелив, послушен си. Да ти припишем всичко, което имаме. При тебе ще умрем.

Отговорих аз на стареца:

- Не може то така, тате. Не бива, не е право. Ами баджанакът, ами това невръстно момиче? (Имаха те още една седемнадесетгодишна дъщеря.) Не, не съм съгласен. Ще се съберем, ще обсъдим, общо ще решим.

И един ден, след малък домашен съвет, разделихме всичко, по Бога. След ден-два отидохме със стария и баджанака в Станимъка, подписахме и узаконихме спогодбата. Всички останахме доволни един от друг. Така заживяхме с моята другарка на новото място, между нови за мене, но любещи хора.

1905 година. Вече ни се народиха деца - три момичета. Животът ни охолел, имахме имот - 60 декара ниви, 15 декара лозя, двуетажна къща, покъщнина. Щастливи, много щастливи бяхме под благата Божия ръка. Децата поотраснаха и трябваше да помислим за образованието им. Не исках да им оставям в наследство нашата селска слепота. И взехме решение с моята другарка да се преселим в града, в Станимъка. Но я да попитам баща ми! Бащиния си съвет, макар да бях и аз баща, не пренебрегнах. Съвестно ми беше да не знае баща ми какво съм решил. Беше есента на 1909 година, събота вечерта. Хората се бяха прибрали по домовете си. Къщата се беше смълчала. Аз влязох -баща ми миеше последните чаши от тезгяха.

- Татко, решил съм да се изселя от това село. В Станимъка ще отида. Отраснаха децата, слепи не искам да ги оставя. Родител си ми, живот си ми дал на тази земя, почитам те, дойдох с поклон съвет от тебе да получа.

Баща ми беше умен, разсъдлив и спокоен човек. Остави си работата. Подпря се на тезгяха, затвори очи и мълча, мълча, стори ми се повече от час. Мълчах и аз, навел глава, като пред съдия. Ще ме нахока ли, ще ме разубеди ли, ще ме насърчи ли? Каквото изрече той, моят баща, това ще сторя, колкото и да не искам да бъде така. О, като че ли цяла година стоях там, очаквайки съдбоносните бащини думи! Най-после татко се помръдна, вдигна глава и впери в мен поглед. В очите му забелязах топлота и обич: - Синко Костадине, не си намислил лошо. И на мене ми дотегна този кръчмарски селски занаят. Нали виждаш - от сутрин до петляно време вечер на крака. Бягай и на пияни хора угаждай. Някои пищови вадят. Ще се махна и аз. Но слушай, синко - ти в Станимъка. Сестра ти в София, брат ти в казармата, аз също някъде. Ще се разпилеем, ще отслабнем, ще се стопим в това човешко море. Почакай, искам пак да сме заедно един до друг, да се крепим, да си помагаме. Днес е събота, утре неделя. В понеделник ще тръгна за София. Като се върна, ще ти кажа какво съм намислил.

Каквото рече, баща ми го стори. В четвъртък се върна и веднага ме повика.

- Синко, аз купих къща в София, голяма е - за мене и тебе.

Веднага след нашия разговор татко взе от един търговец от Бачково 12 000 лева и ги изпрати телеграфически в София. Той имаше тогава дамазлък 300 кози, през лятото ставаха една-две хиляди. Търговецът ги взе. Аз също така имах 120 кози и 30 овце. Изгледах ги през зимата и пролетта ги продадох.

Лятото на 1910 година. Баща ми вдигна целия си кръчмарски инвентар и замина за София. Там пак стана кръчмар. Аз останах да прибера неговото и моето земеделие. Есента заминах и аз за София. Жената и децата останаха на село, докато намеря работа в града. Ха тук, ха там -работа трудно се намира. Отворих месарско дюкянче, но не ми провървя. След това на ул. "Гробарска" 9 (сегашна "Козлодуй") наех кръчма и гостилница. Там работих до 1911 година.

Балканската война... Макар и несслужил, без военна подготовка, взеха ме войник в 21 пехотен полк - Пловдив. Поехме за Чепеларе. На върха на планината стана голямо сражение с турците. Те отстъпиха и ние след тях с боеве стигнахме Скеча Дедегач, Узункюпрю, та чак до Булаир. Там до пролетта чахаме падането на Одрин, след което ни качиха на кораб и през Бяло море с нашия полк се намерихме на Петричка поляна. Там стана голямо сражение със сърбите. Дойде холера... Там пламна тя в нашата армия. Страшни сцени! Върви до рамото ти другар, пребледнее, затрепери, посинее и се строполи мъртъв. Настана голям страх от зараза. Всеки се боеше от собствения си другар, всеки го подозираше, всеки го отбягваше, всеки се боеше от всички. Около падналия се образуваше празнина, разбягваха се като от експлодирал в средата им снаряд.

Но аз носех на гърдите си кръста Божий. На него уповавах и не се боях от куршуми и болест. Вървим и някой пресипнал глас вика: "Вода, водица, братя!" Кой ще

му даде вода? Разбягват се всички от него. На хълбока ми пълна манерка. Откачам я и право към нещастника. "На, братко, пий, ще оздравееш!" - казвам. От същата вода пия и аз. Но Бог ме пази! Не се заразих от холерата аз, не позволи Той, Светият Небесен Баща, да проникне болестният микроб в тялото ми. Не са в истината онези, които мислят, че от причастната чаша може да се разнесат болести. Не виждат те стоящият до рамото на свещеника Божий пратеник, блестящият ангел, не виждат те изгарящите от огнения му поглед микроби.

Дойде краят на Балканската война. Който оживя, тръгна за дома. Нас ни отправиха за Пловдив и ни уволниха.

Тръгнах за дома. Месец юли беше. Тъжно нещо е да се завръщаш след война. Почернял бях от студове, от глад, от нечовешки мъки. Само душата си гледах да отнеса в Родината, костите си да не оставя в чужда земя.

Влязох в двора отпаднал, немощен. Поседях с последни сили на камъка пред къщи. Дрехите ми кални, скъсани, просяшки, изгнили. Излезе едно от децата и вика:

- Мамо, един човек седи на камъка вълна, просяк е! На прага се показва жена ми.

- Костадине, Костадине, ти ли си братко, мъжо?! - хвърли се тя, запрегръща ме. - Баща ви, бре! Какво гледате? Елате му целувайте ръка. Скоро бягайте, викайте леля си, баба си.

Ей тъй се прибрах в дома си - като чужденец, като сбъркал пътя си скитник. Но какво заварих в къщи? Жена ми болна, децата невръстни, полугладни, нивите непожънати. Паднахме същия час на молитва цялото семейство. Плакахме и се молахме със силен глас. И Бог стори чудо - жена ми скоро оздравя и се привдигна. Подредихме стопанството, ожънахме нивите. Помагаха и малките, колкото им позволяваха слабите детски ръчици. Нямахме добитък, воловете реквизиранни, овцете и козите също. Принудих се да взема един катър. А той се случи един зъл, рита, хапе, човек не може да се приближи до него. Моля се на Бога да ми помогне. За всичко, каквото ми се случваше, аз не се гневях. Обръщах се винаги с молитва към Бога. И всякога получавах помощта му. Така стана и сега. Край дома ми мина военен обоз. Харесаха злосторника ми и го замениха с едно кротко и добро добиче. С него прибрахме и овършахме.

БОГ МЕ СЛЕДИ

Напуснахме селото си Лясковец и се прибрахме в софийската къща, която купихме с баща ми. По това време ни се роди друго дете - момиче. В големия град трябваше да се търси препитание. От старата, преди войната, кръчма и гостилница помен нямаше. Принудих се да наема в централния битпазар едно магазинче за зеленчук, заградено с четириетажни богаташки къщи. Там бяха малките магазинчета: вехтошарски, колониални, манифактурни, зеленчукови, месарски и какви ли не още от онова време. На същото място е изграден сегашният грамаден ЦУМ. С тази скромна търговийка започнах да печеля хляба на семейството си.

Беше към края на деня. Някои от съседите затваряха магазинчетата си, трещяха вече ролетките, тракаха ръждясали кофари. Помислих си, че е време и за мене. Точно в този момент откъм улицата се зададе един скромно, почти бедно облечен мъж. Под мишницата му една дебела книга. Не бях виждал такава дотогава. Задмина човекът всички от площадчето и право при мене. Пък за първи път го виждам, съвсем непознат. Изправи се, взе книгата с двете ръце, (видно бе, че е много тежка) подаде ми я и каза:

- На, вземи тази книга, за тебе е.

Мисля си аз: "Откъде - накъде този човек на мене книга ще ми носи?" Още се колебаех да посегна ли да я взема.

- Вземи, вземи! Това е добра книга, добро ще сполучиш с нея.

- Защо ми е книга на мене, приятелю? На виж, аз тук се занимавам не с книги, а с ябълки, зеле и пипер. Какво ще я правя твоята книга?

- Вземи, вземи я, ти казвам. Ще сполучиш... Посегнах и поех книгата. А тя тежи, тежи, току-речи два килограма, че и повече. Питам човека:

- Е, ами каква е тази книга, приятелю?

- Черковна е, за Бога, за светиите, за ангелите и архангелите, за пророците пише в нея.

- Ти по-добре я дай на някой попски син тази книга. Аз съм кръчмарско чедо. Защо ми е?

Той тъй, аз тъй - не отстъпва човекът, стои, не мърда от мене. В това време ме налетя една мисъл: "Господи, защо този човек така упорито ми натрапва книгата си? Дали не го чакат дома гладни дечица и жена? Колко пъти и при мене, и при съседите е идвал някой гладен нещастник - часовник залага, дрехи от гърба съблича." Може би! И сърцето ми се нажали.

- Е, добре, приятелю, ще я взема. Колко струва?

- Четири лева.

- На ти пет - и подавам му петолевка.

- Не, четири лева струва, повече не.

Не взе това, което му предлагаш, точно четири лева взе.

Занесох книгата дома. Оставих я на полицата и няколко дена не я погледнах. Но една мисъл започна да ме безпокои. "Тази книга е за тебе" - все чувам човекът да ми казва, покой не ми дава. Една вечер поех книгата от полицата. Взех да чета. Чета, а взе да ми се чете все повече и повече. Чета къщи вечер до късно, при тръгване на работа я взема под мишница и в свободното време чета, чета. Цялата, от кора до кора я прочетох. Имаме стара привичка, още от село останала, да си погуляваме вечер в бащината кръчма. Отказах се от тая моя слабост.

1914 година. Започнах книгата втори път отначало. Свърших четенето през месец ноември. Един ден се усамотих в размишления. Какво придобих аз от тази книга? Каква полза, какви знания ми донесе тя? Много от прочетеното аз не разбирам: сътворението на света, Мойсей, Содом и Гомор, потоп... Много неизвестни, непонятни неща. Стоя и мисля, мисля - цели три часа в съсредоточение. Точно в този момент, като че ли някой ми внуши да прочета 11 глава от Евангелие на Матей, 25 стих: "Благодаря ти, Отче, Господи на небето и земята, загдето си утаил това от мъдрите и разумните, а си го дал на младенците".

И веднага в мисълта ми: "Ще се моля Синът Божий да ми се открие. Ако не, ще захвърля тази книга, в огъня ще я изгоря." Тъй и сторих. Денем, нощем все повтарям: "Открий ми се, открий ми се." Нощно време жена ми и децата спят, а аз ставам от леглото и с часове: "Открий ми се, открий ми се..."

И една нощ, както се молах, чух на ухото си съвсем ясно и отчетливо човешки шепот: "Няма Бог! Яж, пий и умри!" Уплаших се. Всички спят. Наоколо няма никой. Събрах сили и смелост. Рекох: "Добре, това го знам. Но ти кой си? Кажи кой си?" Вместо отговор видях пред себе си силует на човешки образ - не светъл, а нечист, отблъскващ, с цвят на извадено от огън гаснещо парче желязо. "Я, това е дявол! Това е дявол! Има нечисти духове значи! Щом има дяволи, има и Бог! Бог има!" Това ме насърчи. С нови сили започнах аз пак: "Господи, открий ми се. Господи, открий ми се. Ето, даде ми се да видя врага, изяви ми Твоето присъствие..." Така цели двадесет дни непрекъснато ден и нощ се моля. Точно по това време дойде у нас един непознат дотогава за мен човек. Убеден съм, че това не беше никаква случайност, а по Божие внушение. Заговори ме той:

~ А бе, Костадине, четеш Библия, а виждам - малко я разбираш. Защо не идеш на улица "Осоговска"? Там се събират неделен ден хора - четат Библията, пеят, говорят за Бога, за светци, за пророци. Иди, иди, братко, там много неща ще научиш.

ПЪРВОТО ЧУДНО ВИДЕНИЕ

В неделя сутринта отивам на адреса, който ми даде непознатият. Един старец мете малко салонче, колкото стая.

- Още е рано, братко - каза ми той. - Ако искаш, поседни и почакай, ако пък не ти се стои на едно място, поразходи се десетина минути.

Помислих си: "Ако изляза, може и да не се върна. Я по-добре да стоя тук". Заставах на едно кюше и се замолих пак: "Открий ми се..."

Надойдоха хора. Протестанти бяха. За първи път срещях такива християни. Започна службата им. Един мъж, пасторът, прочете нещо от голямата книга - Библията. Молиха се, пяха химни, възхвала на Исуса Христа. А аз, свит в кюшето до вратата, все повтарям: "Открий ми се..."

Отпреде ми, точно насреща, електрическа лампа. В същото време откъм ъгъла на стаята с особена яркост неочаквано заблестя друга светлина. Удари ме право в очите. "Боже, ако тая светлина е от Тебе, усили я, усили я." Лампата заблестя по-силно и по-силно. Стана голяма като златист облак, тръгна като блясъкът на диадемата на иконата на Св. Богородица право към мене. Открой се напреде ми блестяща фигура на загърнат в плащаница човек. Протегна ръка, отметна наметалото, взе показалеца на ръката ми - право в неговата длан. Пръстът ми мина отвъд дупка. Същото и на другата длан - и тя пробита. После ме наведе надолу и направи същото на краката си. И те бяха пробити. След това чух да ми казва: "Изправи се!" Взех ръката ми, сви четирите ми пръста и ги пъхна в дълбоката рана на гърдите си. Бях вцепенен от видението. Колко време съм стоял в кюшето не зная, но по едно време чух над главата си гласа на един от братята:

- Хайде, братко, службата свърши, време е да си вървим.

Събранието беше свършило и хората се разотиваха. Станах да си вървя. На улицата съм, изпълнен с голяма радост. Искам да викам, да скачам, да хвърча! Искам пак Христос да бъде до мене!

Отидох си у дома на улица "Средна гора". Влязох в стаята си, цялата покрита с плътно долепени една до друга икони. Спрях се и се вгълбих в мислите си. Прочетох пророк Исаия и 116 Псалм и всичко ми се откри. Една мисъл проблесна в съзнанието ми - защо ми са наредените в стаята икони? Не са ли те дело на човешката ръка? Бог е Дух, безплътен, неосезаем. Ще ги изхвърля... И започнах - грабя от стената и хвърлям навън. Милата ми жена се уплаши. Отвори широко очи, вдигна глава и с две ръце закри лицето си: "Костадине, какво правиш?" Нейната ангелска доброта не и позволи да изрази нещо повече от уплаха и сълзи. А аз отговорих: "Бог е Дух, Той ми се откри. Той не е в иконите!" - повтарям и хвърлям навън. Бях пушач. В къщи имах голям запас от скъпи цигари. Прибрах всичко - и в огъня. Пистолет си бях купил - нов, много пари бях дал за него. Влязох в стаята си, взех го и на големия камък с тежкия чук удрах, удрах, докато се разпиляха и смачкаха всичките му части. Децата ме гледат с неспокойно любопитство. Какво ли става с техния баща? Никога не е бил пиан, никога не е вършил такива неща. Събрах всичко в шепата си и го подадох на големия си син:

- Иди, синко, хвърли това в дерето!

Така се очистих от всички за мене тежки товари. Олекна ми, искаше ми се да хвъркна. И къщата ми се проветри. Сега съм свободен да служа на Бога! Беше неделен ден, празник - ден за почивка, за вкусен обяд. Баща ми дойде от кръчмата си:

- Костадине, днес е неделя, ще обядваме заедно. Стотвили сме тлъста гъска. Иди в избата и наточи от най-хубавото вино, там в дъното, от голямата бъчва.

- Не, татко, - отговорих аз. - Не искам да дойда.

- Защо бе, синко Костадине? - разтвори от учудване баща ми ръце.

- Защото съм вече християнин.

- Та ние не сме ли християни, бе синко? Ти не беше ли по-рано християнин? Ние турци никога не сме били!

- Не, татко, не искам да ям и да пия. Няма да дойда. Баща ми наведе натъжено глава и си отиде. След разговора с баща си се уединих. И ето пак чудо. Като че от доближил се до ухото ми човек чух ясен, тих, приятен, отчетлив глас: "Иди в дома на улица ... номер... Стопанинът се казва Трендафил. От него ще научиш много неща." Отидох на посочения адрес. Стопанинът беше наистина Трендафил. Запита ме:

- Имаш ли Библия?

- Имам.

- Ами като четеш, разбираш ли я?

- Нищо не разбирам.

- Ха сега да четем двамата. Аз ще те науча как да четеш Библията, Словото Божие.

Аз чета, той чете и обяснява. Върнах се у дома. От този ден не престанах да говоря за Бога. Не се спрях, не се уморих. Не се уплаших от глада, от куршумите, от болестите. Навсякъде бях с отворена уста за Бога.

БОЖИЙ РАТНИК

И започна Духът Божий вече да ме ръководи, да ми говори. Горните случаи станаха септември месец 1914 година. Тогава беше моето посвещение.

1915 година. Бог действа в мен навсякъде и по всяко време. Нов живот започнах аз. Словото ясно, Божият глас познат, смелостта ми непоколебима. Напред, напред, Костадине, ръката Му е над тебе, ще видиш Неговите чудеса.

Есента ме мобилизираха в град Пловдив. Зачислиха ме като келнер в лекарски стол. Той се намираще под едно от Пловдивските тепета.

Вечер след работа обикалях войниците и им говорех за Бога. Но началникът на болницата, човек невярващ, ми забрани всякаква проповед. Какво да правя? Помолих фелдфебела да ме смени на друго място.

- Не може, Костадине, нямам основание - отговори той. Тогава на молитва ден и нощ! През деня на работа -тайно, вечер - горе на тепето. Цяла седмица продължи моята молитва. И ето Божията чудесна сила! Съвсем неочаквано дойде до болницата едно писмо: "Сменя се и командирова другаде целия команден болничен състав, заедно с командира." Дойде нов началник с нови лекари. Един от тях, македонец беше, навярно чул беше за моята набожност и ми подхвърли:

- Костадине бе, кажи нещо за Бога.

- Ех, господин капитан, началникът ми забрани да говоря за Бога...

- Не, Костадине, сега вече си напълно свободен. Говори, говори, колкото искаш. Хайде, обикаляй палатките, работи за Бога. Бог с тебе!

Насърчих се аз, започнах проповеди и молитви. Обикалям палатките и началниците ме насърчават и подкрепят. И Бог се изяви! Там стана следното чудо.

Една вечер, като обикалях палатките, се чу страшен, нечовешки, животински вик. Потръпнах. Може би някого убиваха. Приблужи се до мене един войник:

- Не влизай в палатката, бай Костадине. Полуля момчето, Стоянчо. Луд е, беснее, тръшка се, някого ще разкъса.

На следната вечер казах на началника:

- Господин капитан, ще ида при Стоянчо в палатката.

(Бях го лекувал, но полза нямаше.)

- Какво приказваш , Костадине? Господи, Света Богородице, той ще те убие, ще те разкъса! Чуден човек си, жена и деца имаш бе, войник.

Капитанът замина нататък, а пък аз се отправих към палатката на Стоенча. Влязох вътре. Няколко войнишки глави надничаха иззад платнището. Приближих се до болния.

- Я, слушай, Стоянчо, поспри да те науча аз тебе една песничка. Ама внимавай да я запомниш, да я научиш!

И наведен над Стоенчовата глава, запях аз: "Исусе, Сине Божий, помилвай ме..."

Стоянчовият поглед беше мътен, разпилян. Но ето, нещо стана в тоя човек. Завъртя глава, леко повдигна ръце и като от пробуда, кротко ме погледна.

- Сега оставете Стоенча да си спи! - обърнах се аз към влезлите войници.

Излязохме от палатката. Цяла нощ не чухме нищо оттам. Сутринта минавам и се зачудих. Гледам Стоянчо разговаря с един от войниците. Той ми вика:

- Бай Костадине, ти ли беше снощи при Стоенча?

- Аз, зер.

- Ами я го виж де, оздравя. А Стоянчо се ухилил.

- Бай Костадине, сега всички ви виждам, всички ви познавам. Да знаеш колко ми олекна снощи. Какво съм правил по-рано, нищо не помня.

Минава лекарски преглед и войникът води Стоянчо.

- Господин капетан, лудият оздравя. Ето го Стоянчо, дето беснееше. Здрав е и си хортува момчето редовно. Бай Костадин му направи снощи нещо и на, оздравя...

Началникът-лекар се обърна към мене:

- Ти ли ходи снощи при лудия?

- Тъй вярно, господин капитан, аз ходих.

- Ами какво му направи, бе войник?

- Нищо не му давах. Само му попах една песничка. Ето тази: "Исусе, Сине Божий, помилвай ме..."

- Слава Богу, слава Богу! - вика началникът и се прекръсти. - Слави Бога, с песен си го излекувал. Боже, Боже, какво можеш да сториш!

Дадоха на Стоенча след ден-два отпуска две седмици. Той оздравя окончателно.

Две години минаха от началото на войната. Един ден дойде заповед: "Всички тилови войски на фронта!" Войната ставаше от ден на ден по-тежка. Имаше възможност да се помоля на началника да ме остави на досегашната ми тилова служба. Но не! За всяко нещо от живота си аз съм свикнал да търся най-първо съвета на Бога. Ще попитам първо небесния си Баща. Вечерта отидох на едно от Пловдивските тепета на молитва. Много се молих и ето пак същият познат тих и ясен глас, като надвесен над ухото ми приятел:

"Костадине, ти ще отидеш на фронта."

1916-1917 година. Тежки изпитания за моя народ. Много, много страдания, глади кърви. През Сърбия, през Македония, та право на Завоя на Черна. Завоят на Черна! Гробницата на моите братя, кръстът на моя народ. Завоят на Черна! По целия фронт се чуваше само тая зловеща дума. Наши братя загиваха с хиляди. Нашите и техните майки плачеха , жените овдовяваха, децата осиротяваха. Сърцето ми преливаше от жалост. Проклета война!

Зачислиха ме в пета рота. Петнадесет дена строево обучение, за да можем да влезем в сражение. Започнаха тежки боеве. Ден и нощ артилерия и мини тресяха планината. Потъмняхме, оглушахме. Наоколо ни разорана земя, смесена с остри като

игли шрапнелни парчета, с парцали кървави дрехи и човешки мяса. През почивките от сраженията се подсланяхме в дълбоките, изсечени в скалите блиндажи. Там пък беше друг живот - едни въздишаха, други се смееха, а настрани в някое кюше заскрибуцваше гъдулка и затропваше хоро. Войнишки живот!

Имаше заведен в армията ред. Всеки полк да дава по една рота, която да излиза напред, навън от защитените позиции и да копае на открито окопи пред погледа на врага. Това дежурство на ротата продължаваше цяла седмица. Когато ние застъпихме нашия ред на същото топа място, зад гърба ни имаше дълбок блиндаж, изсечен в скалата. Той събираше цялата рота войници, около 350 души.

Като приближихме, хвърлих бърз поглед наоколо. Личеше, че тук са загинали много хора. Скалите бяха черни от засъхнала кръв, а земята миришеше на скотобойна. Ротният командир, млад момък-капитан, заповяда на ротата да влезе в блиндажа. Обърна се към войниците. Гласът му развълнуван треперещ:

- Войници, братя мои. дошли сме в този час на най-страшното място. Вие знаете, пред нас няма наши линии. Напред са французите и англичаните с тяхната артилерия. Тук цяла една седмица ние ще трябва да копаем окопи. Днес се пада ред на нашата пета рота. Много наши братя загинаха тук. И от нас много ще загинат. Много майки, жени и дечица ще изпискат след някой ден. Няма кой да ни помогне, няма кой да ни закриля, няма кой да ни избави.

Бедният мой командир! Като че сега го виждам изправен, с ръка на сабята. Ръката му потрепва и сабята му позвънява. Като каза последните думи - "няма кой да ни избави", аз се изпънах и извиках така силно, че целият блиндаж прокънтя:

- Има Кой да ни избави, господин капитан, има! Господ Бог и Исус Христос!

Откъде дойде този ерихонски глас у мене, сам не разбрах. Войниците се размърдаха. Най-напред вяло, а после по-силно и смело се чу:

- Вярно, бай Костадине, Господ Бог... Ами какво да правим, за да ни помогне?

- Всички шапки долу, на молитва!

Войниците се молят: "Боже, Боже, Исусе, Исусе!". "Аллах, Аллах!" - и турчета имаше между нас. Те се молеха по своему. Една душа бяхме - нямаше българи, нямаше турци, нямаше началници, нямаше подчинени. Бог е един за всички, животът и смъртта едни за всички, гробовете, които ни чакаха, бяха общи за всички ни.

Аз се молах силно на глас: "Господи Боже, Исусе, Сине Божий, пощади майките и дечицата, закрили ни, запази ни под твоето крило".

Силна, славна молитва беше. Никога после в моя живот не съм се молил така И колко момчета плакаха...

- Сега всички инструменти в ръце и след мене! -извиках аз и пръв излязох навън.

Загракаха в каменливата жълта пръст войнишките кирки. Мястото открито, страшно! Врагът отсреща може би вече гледа с рогатките и пълни оръдията. А ние копаем, копаем с разтуптяни сърца и чакаме мигновената смърт. Копая и аз наведен, със свито сърце. И какво става, чувам на ухото си глас, тих, приятен, отчетлив, каза ми: "Костадине, сега бързо кажи на войниците да бягат в галерията." И аз веднага, колкото ми глас държи: "Бягайте, братя, в галерията!" Последен влязох аз. Веднага след мене на мястото, където ние сега копаехме, се изсипа артилерийски ураган. Захвърчаха купища земя, потъмня, като настъпила нощ отворът на заслона ни. А вътре едни викове, едни молитви - всички плачат, Бога хвалят.

Това беше първата победа над лукавия. Сега си спомних думите, които чух на Пловдивското тепе от устата на Божия служител: "Ти ще отидеш на фронта." Ето защо ме изпрати Бог тук!

- Сега всички пак с инструментите навън. Само внимавайте, братя, има не експлодирани фугасни гранати, заобикаляйте ги внимателно.

Копаем пак, но вече без страх, насърчени. След четири часа към пладне отново на ухото ми Божият глас:

"Костадине, кажи на войниците да бягат в заслона!" Аз пак: "Бягайте, братя!..." В същия миг след нас си изсипаха вражески железни.

Гледам насреща бяга полковият командир.

- Какво стана с пета рота? - вика с ръце на устата. Капитанът влезе и рапортува:

- Всички сме живи и здрави, господин полковник! Един войник ни спасява.

След малко идва началникът на дивизията, генералът. И той:

- Какво стана с пета рота?

- Всичко е наред, господин генерал! Един войник ги спасявал, навреме ги предупреждавал да бягат в прикритието.

Генералът: "Слава Богу! Слава Богу!" и се прекръсти нашироко.

Така беше първият ден, така вторият, така цялата седмица. Копаем, копаяме и тихият Божий глас шепне: "Костадине, Костадине, кажи на войниците..." Изкарахме дежурството си цялата седмица. Косъм от главите ни не падна. След нас на същото място дойде друга рота. Още първият ден видяхме как санитарите минаваха край нас с кървавите носилки.

По-късно ме назначиха началник на пост на първа линия. Донесоха ми сандък с патрони. Но аз забраних на войниците да стрелят. След седмица минава фелдфебелът и гледа - сандъкът с патрони непокътнат.

- Костадине, защо патроните стоят неизстреляни?

- Как ще стрелям, господин фелдфебел, там насреща нали хора има? Не ми е позволено от Бога да стрелям и да убивам.

Фелдфебелът донася на ротния, той на дружинния. Един ден идват няколко офицери с фелдфебела. Последният се обърна към мене:

- Костадине, вземи си пушката и излез! Гледай, там насреща е сръбският пост. Открий стрелба по него! Ха сега - огън!

- Аз, господа, няма да стрелям. За вас е лесно да убивате, но на мен не ми е позволено. Нали знаете какво стана на Черна? Вие можете да убивате, но горко ви!

Отидоха си началниците, като оставиха двама войника да ме скланят да стрелям.

- Бай Костадине, стреляй барем веднъж, да се отървеш. В съд ще те дадат бе, ще те застрелят!

- Не, момчета, няма да стрелям.

Отиде работата на военен съд. В залата, където съдът заседаваше, беше генералът с няколко офицера и военният прокурор. Приказваха помежду си, убеждаваха ме:

- Костадине, защо не мислиш за жена си, за децата си? Утре ще те сложим на стрелбището!

- За моята жена и децата ще помисли Небесният Баща! Шепнеха си, махаха с ръце, спориха. Прокурорът беше евреин - Бог да го поживи, ако е жив, мир на душата му, ако е на небето! В разгара на спора го видях, че стана и заговори възбудено:

- Господа, стойте! Какво ще сторим? Това, което този войник върши, не е човешко дело, Божие дело е! Спомнете си чудото, което той с Божията помощ извърши на Завоя на Черна.

Умълчаха се, замислиха се. Дълга стояха с наведени глави. Пошушнаха си пак нещо.

- Хайде, Костадине, иди си в частта - обърна се един от офицерите към мен.

Аз излязох и се прибрах в блиндажа. На другия ден иде фелдфебелът и ми вика:

- Костадине, ротният командир те наказва да идеш да работиш в кухнята. Кашавар ставаш вече. Хайде, вземай с багажа и при кашаварите!

Там прекарах 20-30 дни. Между кашаварската работа правехме къщи и разни служебни постройки. Работата водеше едно младо подофицерче от Тополовград. Гледам го - гълчи, вика, злоби се с хората. Обърне се към един войник:

- Вземи, отнеси там тоя камък!

А камъкът голям, не е за един човек.

На друг подвикне:

- Вдигни тази греда!

А гредата най-малко за трима.

Гледам аз всичко това и го викнах настрана.

- Какво правиш ти, бе? Защо мъчиш хората? Виж, отслабнали са, пожълтели са от глад. Оголели са, месата им се виждат, пръстите им се белеят през ботушите. Ти мене ще слушаш, няма да мъчиш хората, чуваш ли? Ще те убият, бе!

Сви се момчето:

- Ама, бай Костадине, началството иска от мене...

- Мене ще слушаш, пак ти казвам! Туй, дето го правим, скоро ще се разруши.

Поправи се момчето, омекна към хората.

- Ах, бай Костадине, добре, че дойде! - викат войниците край мене.

- Една вечер бях на молитва. Чух пак познатия глас:

"Костадине, туй, което сега правите, скоро ще се разруши."

Каквото навсякъде правех, това и тук. Вечерно време виках войниците на молитва. Научиха се като се мръкне един след друг да напълнят палатката. От сърце се молеха. Далеч по войнишките постове, по блиндажите, по бойната линия, по целия тил се разчуло за мене. Всеки, който минаваше край частта, където работех, се отбиваше да ме види, що за човек съм. Чудото на Черна се беше пръснало по всичките части. Пък аз на всеки по нещо давах - или книжка в ръката, или няколко написани слова, или дума-две за Бога казвах.

- Ех, бай Костадине, олеква ни нашето тегло като те видим - думаха ми войниците.

СКЪСВАНЕТО НА ФРОНТА

Започна голяма офанзива на англо-френските войски в навечерието на скъсването на фронта при Добро поле. Не знам как, но по това време старият ми ротен командир, с когото стана чудото при Завоя на Черна, заповяда на един войник да ми даде кон и храна и ме изпрати в града. Не беше това някаква случайност, но нареждане от небето, уверен бях. Положението беше натегнато. Гореше целият фронт. Цялото небе светеше от нажежените гърла на оръдията, наши и неприятелски. Беласица планина се тресеше като при земетръс. Вечерта се усамотих в молитва. Чувам познатия глас: "Костадине, утре сутринта ще отстъпите. Фронтът е разбит."

Сутринта се обръщам към войниците:

- Братя, фронтът е скъсан. Всички след мене отстъпвайте, докато неприятелят не ни е преградил пътя.

Аз приготвих коня, качих някои неща и виках:

- Бързо, момчета, вървете след мене!

Те се колебаят. Заповед за отстъпване няма, но все пак, макар и неохотно, повечето тръгнаха. Аз поех пътя с молитва и упование в Бога. Пътувахме цял ден и цяла нощ. На сутринта се обърнахме и видяхме, че там, където оставихме нашето място, всичко беше вече покрито с отстъпващи и бягащи части. Фронтът беше разбит.

- Видяхте ли, братя - обърнах се аз към войниците край мене. - Тези, които не послушаха да тръгнат с нас, станаха пленници.

По петите ни бързаха съгъсени неприятелски части пехота, кавалерийски разязди, а горе във въздуха кълкаха картечниците на френската авиация. Ад след нас - ранени викат, стенат. Всеки бяга към Родината спасение да намери, костите си на чужда земя да не остави.

Поспях да си поема дъх. "Боже, какво да сторя?" Като се помолих, чух пак Божия глас: "Виж, оня войник, който е пред тебе. Иди му кажи тези думи: "Началниците избягаха, ние сме сами, сърбите ще ти пресекат пътя. Ти имаш в магазина на пушката си пет патрона. Изстреляй ги хе там, в онази дупка пред тебе. Врагът ще помисли, че има войска и ще спре, докато ние се проврем."

Действително войникът имаше точно пет патрона. Това, че аз му го казах, го учуди и същевременно го убеди да послуша. Стреля, както му казах. Там преминахме благополучно това препятствие.

На същото място видях да се влачи ранен войник. Криеше се от огъня на сръбската картечница. Викам му аз:

- Ела с мене. - Познат ми беше.

- Ранен съм, бай Костадине, ще ни убият.

- Не бой се, братко, ела с мене, върви, Бог ще ни спаси!

Не послуша, не дойде момчето. Не се довери на Божията ръка. Обърнах се, видях как го прониза картечният снап. Много ми дожаля за това дете...

Вървя аз с войниците около мене. Една картечница заграка по нас, но Бог и забрани. Спря веднага. Минавам през една нива и гледам разхвърляни раници, платнища. Божият глас ми говори: "Костадине, спри тук, разкъсай едно платнище и се преобуй."

Така сторих. О, Божията ръка беше пак тук над мене. Бдеше Той, небесният Баща, над моите стъпки. О, Господи, Татко мой, толкова ли бях скъп за Тебе, аз, грешният, нищожният Твой раб Костадин, че затъмняваше погледа на врага, когато ме слагаше на мерника на пушката си, че разваляше механизма на картечницата му, когато я насочваше към моята гръд? О, Господи, Господи, Чудесата Ти, милостта Ти видях видях и за Тебе от смъртта не ще се побоя! Продължих пътя си. Гледам двама войника карат едно магаре, а до тях ранен - не може да върви. Мой познат беше раненият, Атанас от Тополовград, помня го добре. Взех аз повода на магарето и се помъчих да кача ранения. А те, войниците, върху мене:

- Остави този сакатия, той и тъй ще умре. Дай магарето на нас!

- Ами какво ще стане с вашия другар, бе? Вижте, сърбите идват след нас!

- Не искаме да знаем! Дай тука добичето!

А аз в този момент тихо се моля : "Татко, помогни на нещастния мой брат. Протегни ръката Си над него." Току мирясаха враговете. Като че вятър някакъв ги понесе нататък. Не се и обърнаха дори към нас, оставиха ни добичето.

Тежко беше ранен горкият Атанас.

- Бай Костадине, моля ти се, не ме оставяй да загина.

Вече сме близо до дома...

- Не ще те оставя, братко. Ето, в България сме, в родни села, в родни планини.

На, вятърът е наш, роден. Не го ли усещаш как гали по лицата?

Разтушавам го, горкият! Минахме край подкрепителен пункт и там чаец пийна сиромашът. Продължаваме пътя си ние. Ето, напред ни наш ескадрон кавалерия.

- Момчета, малко хляб да имате? Завъртя един левент коня си.

- Чакайте, в кобура ми има парче сух хлебец. Друг се обади:

- Минахме край мандра и взех малко кашкавал. На, раздай на войниците и на ранения. - Даде момчето близо килограм кашкавал.

Напреде ни един офицер от Асеновград. Преди да го срещнем, изпратил войници към околните колиби за хляб. Донесе и на нас. Ядохме и пихме вода. Така влязохме в България.

Една нощ се объркахме. Мъглата беше непрогледна. Не знаем накъде да поемем. Бутахме се , въртяхме се и ето, напреде ми затрепка като вечерница малка игрива светлинка. Върви, върви пред нас, пътя ни чертае. О, Иисусе, Сине Божий и тук не ме остави! Оправихме се...

Войната свърши. Ние останахме живи. Тръгнахме към обеднелите разорени домове. Бяхме бащи, които се връщаха с празни ръце и дрехи, изгнители от дъжд. А за милите ни дечица и жени трябваше хляб.

Ето ме в София. Какво да заловя? От какво да изкарам пара? Град голям, чужд и безжалостен. Никой никому не помага, а и не може. Хората измъчени, изтощени, изгладнели от дългата съсипваща война. Наех един дюкян на ул. Тробарска", сега "Козлодуй". Започнах търговия със зеленчук, старият мой занаят. Клиентите ми идват, а аз говоря за Бога, за чудесата Му, които Той ме удостои да преживея. Смайваха се, кръстеха се всички, които чуваха чудните ми разкази и патила.

Бях още православен. Изпълнявах завещаните ми от благочестиви души църковни обреди - моята баба и майка.

ПРЕМИНАВАНЕ КЪМ ЕВАНГЕЛСКАТА ЦЪРКВА

По това време се запознах с евангелистите баптисти. Тези хора ме обикнаха и ми даваха често да говоря. През есента на 1919 година идва един приятел и ми казва:

- Костадине, дошли са мисионери, руснаци от Америка. Там били пастори. Заминават за Русия и се отбили в България. Ще говорят в Конгрешанската църква. Иди да ги послушаш.

Действително, в неделя вечерта дойдоха русите. Проповедта на тези наши братя беше в Деянията на Апостолите за кръщението със Святия Дух. Възхитително чудно беше словото, което чух!

Като свърши проповедта, приближих се към гостите.

- Братя, моля ви да посетите утре моя дом. Живея на тази улица... този номер...

Те, русите, извикаха дружно, бодро и радостно:

- Ще дойдем, брат, ще дойдем, обещаваме.

Дойдоха в обещаното време.

Дотогава аз и всички братя баптисти вярвахме, че хората по рождение си имат Святия Дух. Затова първата ми дума към дошлите гости беше да ми дадат обяснение по този въпрос.

- Това, братко, което мислят братята баптисти и конгрешани, е Христовият Дух - се обърна единият от тях към мене. - А Святият Дух е друго нещо: Когато човек Го приеме, в него става голяма промяна. Започва да говори чужди думи, непознати езици. Това е писано в Първо послание към Коринтяните, 14 глава.

Аз слушах тези думи и разсъждавах върху тях. Същевременно очиха и се молех Бог да ме благослови с този дар.

Братята руси заминаха за Хасково. След това дойдоха в Пловдив. Там отидох и аз за нова среща с тях. Тук пак стана дума за Святия Дух, за водното кръщение, за Господнята вечеря. Някои от нашите братя приеха тези неща, други ги отхвърлиха. Всеки от нас, които бяхме там, пое своя път -едни към конгрешаните, други към баптистите, трети към случайни, малки молитвени събрания.

СРЕЩАТА С АНГЕЛА. ПРИЕМАНЕ НА СВЯТИЯ ДУХ

По пътя от Пловдив до София бях в тягостно състояние, в душевно раздвоение. Имаше ли истина в думите на братята руси? Не се ли бяха отклонили от евангелската правда? Вгълбен в себе си, без мисъл за външния свят, крача аз към дома. Изморен не от пътя, а от смущение във вярата, прекрачих прага на своя дом. Искях да остана в усамотение. Помолих жената да вземе децата и да отиде в магазина на ул. "Гробарска".

Като останах сам, легнах на леглото си, но веднага станах да се помоля. В същият миг щом коленичих, през мен премина огромна сила като електрически ток. Така мощна, че ще ме смаже, ще ме погуби. И ето, пред мене блестящ ангел, също като човек, без разлика, но сияещ - очите ми ще ослепеят от слънчевия му блясък. Какво лице, какви слънчеви дрехи! Същинско сияние на слънчев утринен изгрев.

Ангелът сложи ръце на раменете ми. Моите ръце се опряха на неговите. Чудно! Опирам се на силно, могъщо тяло, а същевременно чувствам мекота, нежност, като че тяло без кости. Натисна ме ангелът и внезапно се отдръпна назад, удари ме силно по главата. Черепът ми се удари на темето. След миг раната заздравя. От всичко това болка не почувствах.

Тогава дойде Светият Дух в мене. Започнах да говоря думи на непознат език. Какъв беше, не можах да разбера. Същевременно онемях за родния си език - не можах дума да продумам! След сърдечна, силна молитва говорът ми се възвърна.

Това благоволение - Светият Дух - Бог ми даде през есента на 1919 година.

През зимата се сблизих с група мои съмишленици. Разказах им за чудесата, които Бог благоволи да ми изяви. Трогнаха се хората. Молих се и тях Бог да благоволи. И някои получиха кръщение със Светия Дух. Създадох връзки в града, поведох кореспонденция със съмишленици и близки и далечни селища на страната.

Това беше началото на евангелското дело в България. Аз бях на синора на голяма буренясала нива. Молех Бога да укрепи моя дух. Това беше през 1920 година.

В тихите часове на моя живот стана нещо обикновено да бъда повикан от Духа Божий, да бъда изпращан тук и там, където имаше нужда да се помогне във вярата, в изцелението на болни души. И аз бях винаги готов. Случваше се да тръгна на път веднага, неотдъхнал от тежко завръщане. Аз бях слуга на Бога, ратник на една велика истина, която разцъфтяваше, за да докосне сърцата на хиляди мои братя и сестри.

Така се случи и сега. "Костадине, тръгни за село Брест." Само тези няколко думи. Къде е това село? Нито съм ходил там, нито пък името му съм чувал. "Иди." И аз тръгнах. И ето доказателство, че гласът беше от небето. Щом слязох на гарата, към мене се стрелна врабешко ято от селски деца.

- Чичо, чичо, ела да ти покажем кои хора търсиш. Ще те заведем до къщата, където са.

Децата ме заведоха до един дом, където заседаваше съборът на баптистите. Като ме видяха, че влизам, много се зарадваха. Разпитваха ме това-онова. Научили се, че съм петдесятник. Там за първи път и аз чувах тази дума "петдесятник".

- Откъде сте взели това учение? Къде пише за него в Стария и Новия завет? - питат.

Аз взех Библията. Чета им от Стария и Новия завет. Благодарение на добрата си памет познавах подробно Словото. Говорих им за Светия Дух и милост Божия посети цялото събрание. Всички, около 500-600 души, насочиха вниманието си към мене. Над братята се разля една топлина, едно оживление, една радост. А там в мнозинството две момчета от събора запишиха, та цялото събрание настръхна. След това всички паднаха в силна молитва.

Събранието водеха двама пастори румънци. Те се отнесоха строго с мене, но всички баптисти-софиянци взеха моята страна. След молитвата се обърнах към братята:

- Какво почувствахте, особено вие, които преди малко така силно извикахте? - и посочих двете момчета, които развълнуваха събранието.

- Радост, голяма радост, голяма благодат! - стаята гръмна от викове.

Румънските пастори, които преди молитвата поддържаха, че всичко, което стана в събранието в мое присъствие, било от лукавия, наведоха виновно глави.

- Не е така, както мислехме. От Святия Дух е.

Съборът завърши. Всички поеха пътя си към родни села и градове, радостни, с лекота в душите, утвърдени във вярата.

Наскоро след това събитие Бог ме праща в друго село. "Костадине, иди там..." Гласът тих, чист, приятен, същински човешки глас, но неизразимо нежен. Аз свикнах вече с него и не се боях, както в първите дни.

Като чух Божието поръчение, в същия момент видях във видение самото село като на кино. Ето рекичката през него, хълмовете, които го обграждаха. Не някой цар или император ме праща посланик в чужда държава, а самият Бог, Цар на Царете, ме изпраща да извърша Неговото дело! Щастливи бяха тези времена за мене.

Отидох в посоченото село. Първо потърсих кмета да разреши събранието. Нямаше го. Хайде при попа. Зарадва се Божият ратник, помогна. На събранието се събраха много хора - двеста-триста души. За ношуване се скараха. Свещеникът ме дърпа към дома си, други викат: "Не, отче, у нас ще бъде!" Мнозинството победи. Поведо ме един благочестив брат към дома си. Там пък друго махленско събрание с 20-30 души. Така обиколих няколко села.

ЧУДОТО С РАЗБОЙНИКА

В едно от тия села беше. Стоварих пред селската кръчма тежката си раница, пълна с Евангелия, Библии и други книги. Там оставих нещо, колкото да облекча товара си. Попитях за съседното село, през което по Божие повеление ми предстоеше да мина, и тръгнах.

Лете беше, предобедните часове. Минах един дол и навлязох в млада гъста дъбова гора. Вървя и внезапно ме обладава силна Божия благодат. Леко, радостно ми е. И стана нещо чудно и страшно с мене. Една голяма, непреодолима, нечовешка сила ме подхвана и за мой ужас ме издигна нагоре, нагоре, над самите върхове на гората. Гледам с изхвъркнали от страх очи равната под мене гора, ширнала се като огромна ливада. Понесе ме напред силата. Треперещите ми ръце се хващат за върховете на дърветата - израниха се. И летя, летя, все напред летя като огромна птица, наведен, с откъснати клонки в свитите си ръце. Боже, какво стори с мене? Ще падна от тази височина, ще се убия! А силата здраво ме държи и ме носи нататък към определено място. И ето, сложи ме леко, леко като с парашут, на една полянка. Гледам на три-четири метра от моето приземяване един човек - свит на кълбо, пребледнял, позеленял от страх. Цял трепери, в ръцете му пушка и тя подскача. Не може от уплаха и дума да продума. Погледнах го строго.

- Покай се, покай се! - казвам му аз. По едно време се посъвзе и с несвързан треперещ глас каза:

- Евангелие, Евангелие ми дай, дай ми едно Евангелие...

- Евангелие ще си вземеш от селото, там съм оставил и за тебе - сопнах му се аз и продължих напред.

Разбрах за какво този окаян брат ме беше причакал в горския гъсталак с пушка в ръка. Извървах 20-30 метра надолу по полянката, където беше моят път, и чух Божи

глас: "Обърни се и го виж. Той е убиец, искаше и тебе да убие. Аз те вдигнах и те сложих пред него, за да убия в него греха. Той ще се покае и ще стане човек." (След много време минах пак оттам, човекът коренно се променил, дори проповядвал Словото Божие.)

Аз продължих пътя. Топло лятно време. Наоколо сухо и безводно. Влача натежалите си крака през стърнищата.

- Господи, дай ми водица, много съм жаден. "Погледни хей там, далеч. Виждаш ли оная точка? Това е колиба. Там ще пиеш вода." - чух Божия глас.

Наближих. Гледам бостан 7-8 декара. Отдалеч стопанинът вика:

- Ела, ела насам.

А гласът Божий в мене: "Не минавай през бостана." Минах по пътеката. Посрещна ме бостанджията, постла рогозка и срязва голяма диня. Приветлив и мил човек беше.

- Кой те научи да бъдеш така любезен с мене, приятелю? На, чужд човек съм, а как ме посрещна...

- Не знам, но като че ли някой ми каза: "Виж, добър човек ти иде, гост, гледай как не минава през бостана, а търси пътеката. Посрещни го добре, най-голямата диня му срежи."

Починах, наситих се, благодарих на добрия брат и поех дългия си път.

НОВИ ДЕЛА

Ето, иде Божият глас към мене: "Костадине, ще правиш събрания. Вземи къщата, която ще ти посоча на ул. "Зайчар". Не ми даваше покой този глас. А аз не се прекланям. "Как, Татко, събрания ще правя? Аз имам дом, семейство, жена, деца?" "За твоя дом Аз имам грижа. През войната кой те пазеше от куршумите? Кой ти казваше да спасяваш Пета рота от френските гранати? Аз бях с тебе и сега ще бъда. Вземи ти тази къща и отвори събрания." Много се молих, много размишлявах. "О, Господи, какво ще правя? Аз съм неук кръчмар. Как ще говоря на събрание? А и хора за събрание нямам." "Не се грижи. Ум да говориш ще ти дам, хора за събрание ще ти пратя." Най-после реших - ще правя събрание. Жена ми, ангелска душа, ахна:

- Костадине, какви събрания ще правиш? Де ти са хората?

- Хора имаме. Я ти, я децата - всички сме седем души. Таман за събрание сме. Пък Бог ще промисли и ще прати още. Само да почнем.

1921 година. Празник Св. Василий, първото събрание. Вечерта току дойде едно непознато момче - отде се взе сам не можах да разбера - и доведе със себе си цяла група хора. Чудно, изневиделица придойдоха хора на събранието. От този ден започнахме да се събираме всяка вечер. Моята работа се поотегни. Дюкян гледам - за децата хляб трябва, църквата също на моите ръце - аз проповедник, аз домакин, аз чистач. А радостта ни, на мене и на присъстващите, голяма. Песните ни кънтяха и стигаха надалеч по квартала.

Една вечер, по време на проповедта, вратата се отвори. Изправи се намръщен стражар:

- Каква е тази врява от вас в квартала, бе? Хората безпокоите. Ако беше кръчма, друго нещо. Веселят се хората, плащат си. А то вие, не може човек да ви разбере що за пасмина сте! Има протести срещу вас! Чувате ли, санким? Протести има. Ние туй гнездо ще го развалим, ще го унищожим! Хайде, утре-други ден да се пилеете оттука!

След случката със стражара ние продължихме събранията. Вечерта на втората служба, по време на молитва, имах видение. На улицата, приближавайки се към къщата, където се молахме, вървят като тъмен облак много, много черни, грозни хора.

Махат ръце заканително, а от устата им като стрели излизат богохулни думи. "Господи, Исусе, какво е това? Какво да сторя? Ето, облакът приближава. Ще ни погълне." Тогава към мене се приближи светъл образ на ангел. В ръцете му остра блестяща сабя. "Гледай, Костадине, гледай сабята, гледай лошите хора."

Като каза това, ангелът замахна и хората, които налитаха на пристъп към оградата до чешмата и вишнията, нападаха по лицата си. Всичките нападаха, но се съвзеха, пак се изправиха и налетяха с нова сила. Тогава ангелът ми подаде сабята: "Сега ти стори, каквото направих аз!" Аз замахнах и видях как нападателите нападаха. "Ха така, Костадине, замахни втори път. още веднъж! Трети път! Виж сега какво стана с твоите врагове." Аз погледнах - след като ставаха и падаха, злите хора с ужас и страх хукнаха като подплашени коне. Далече чувах затихващия им тропот.

Събранието ни завърши и ние се разотидохме. На другия ден моят хазяин ми разказа това, което той гледал от неговия прозорец по същото време, когато аз имах видението.

- Бай Костадине, да знаеш какво стана снощи на улицата, що чудо беше! Когато вие се молехте, отсреща, откъм вишнията и чешмата се зададе една тъпа хора, 50-60 трябва да бяха. Ама им личи, лоши, зли, махат юмруци, въртят глави, викат: "Ние ще ги унищожим, ще ги пръснем!" Наведени пъплят към оградата. И отведнъж, като че някой им откоси краката, нападаха всички. После пак с викове и ругатни се вдигнаха на пристъп. Но с един замах отново се натръскаха на земята. Три-четири пъти ставаха и се строполясваха. Последният път в ужас, като се държах за главите, хукнаха и се изгубиха в мрака.

СЛУЧКАТА С АГЕНТА

Нашият молитвен дом на ул."Зайчар" се затвърдяваше.

Божият ангел воюваше вместо него. Беше един неделен ден. Нашата служба започваше с обща молитва. По едно време чуваме един гърлен сподавен глас, който се възвиси над шепота, над тихата братска молитва. От молещия се изригнаха силни, несвързани звуци и думи, като поток от преизподнята. Никой от нашата църква досега не се беше молил така. Боже, какъв отчаян глас!

След молитвата един едър мъж - същинска мечка - се надигна. Но чудно! Лицето му, макар и грозничко, беше залято от благостта на смирението. Обърна се към смаяните братя и сестри:

- Братя, добри хорица, какъв грях сторих аз тази сутрин. Изпратиха ме мене, грешния човек, да ви шпионирам, да ви подслушвам, донос за вас да правя, някои да арестувам. О, Боже, грешен аз! Какви хора сте вие? Нищо, нищо лошо не видях аз тук. Всички сте добри, кротки хора, братя и сестри българи. Простете ми, аз съм агент от полицията. На, ето - той бръкна от дясната си страна и извади лъскав револвер - вижте, грях сторих... След събранието право в участъка ще ида, ще им дам това желязо, оставката си ще дам. При вас ме приемете, мене грешния и покаяния. Ще ме приемете ли, братя? - обърна се той към всички ни.

Най-напред се обадиха сестрите, а после всички казаха:

- Добре дошъл, братко. Бог с радост ще те приеме. Ела при нас.

На другия ден отишъл в участъка и си дал оставката. Бяхме уверени в искреността му. Ясно личеше, че в него нямаше лукавство. На следното и на всички други събрания той беше най-редовен. Пръв той ще дойде, пръв ще изяви готовност да прости, най-сърдечно той ще се помоли. Чиста душа, като планински бистър ручей, да се огледаш и да се зарадваш. Чудехме се защо Бог беше облякъл душата му в тази грубо съшита земна дреха. Но го обикнахме и вече не ни правеше впечатление неговата

грубичка мечешка външност. Направихме го разпоредител в нашата църквица. Много, много години той показа прилежание и ревност в тази длъжност.

Божието дело продължи. От квартала около нас и от други по-далечни, идваха братя и сестри. Пазеше се тишина и приличие. Божият глас чух: "Събрания ще правите в неделя, сряда и петък." Така и сторихме. Ние станахме вече истинска евангелска църква.

Тази година аз посетих село Вертикал., след това гр.Кюстендил. Там направих голямо събрание. Посетено беше от много граждани, между които имаше учители, лекари, свещеници. Дошъл беше и протосингелът на епархията. Всички се радваха, всички слушаха с най-голяма внимание. Питаха ме по разни въпроси от Светото Писание, свещеникът също. И много доволен беше човекът. Завърнах се в София. Към мене се прилепи един брат от Адвентната църква. Обикна ме и не се отделяше от мене, стана ми дясна ръка в моите странствания и мъки.

Бог ме праща в село Зимевица. Чух още: "Костадине, вземи повече Библии, ще ти потрябват!" Стегнах се за път. Приготвих два големи пакета с Библии. Другарката ми помогна да ги опаковам. Нарамих тежкия товар, завързан с войнишки ремък, и тръгнах за гарата. Пътувах за Плевен. Ето гласът Божий: "Слез на тази гаричка!" Слизам аз и питам:

- За Зимевица тук ли се слиза?

- Да, не е далеко.

- Мога ли тук да пренощувам?

- Не, не може. Гара е това.

Прекарах нощта с мъка. На сутринта питам чиновничката за посоката на моя път. Показа ми тя и аз закрачих по една стръмнина. Както вървах, войнишкият каиш, с който бяха вързани пакетите, се скъса. Целият ми товар полетя, подскачайки надолу към дълбоката пропаст. Внезапно спря на една поличка. Бързо слязох. Щом посегнах, пакетите се раздвижиха, но аз успях да ги хвана здраво. Беше ясно, че до мене беше моят Покровител. Не го виждах, но чувствах присъствието му.

Продължих пътя си. Ето наоколо малки къщички и много сливови дървета с натезал узрял плод. Няколко мъже и жени се въртят там. Поисках им парче хляб.

- Гладен съм, - казах - ще си платя.

- Чичо, ние нямаме хляб, с качамак се храним. Но чакай, мисля, че има едно парченце хляб - ми каза жената.

Отърча и донесе в престилката си не хляб, а бучка черна пръст. Така бедно се хранеха тези хора. Дадох ми и малко сливи. Това беше моят обяд.

Пристигнах в Зимевица. Много народ се беше насъбрал. Отидох да кажа нещо за Бога, но сърцата на хората студени, не възприеха. Навлязох сред оживените тълпи на улицата.

- Какво има днес тук?

- Събор, събор имаме, чичо. И министър Стамболийски е в селото ни.

Сред една голяма група хора, за моя почуда, гледам Вене, моят стар верендругар от войната. Колко се зарадва той! Грабна ме, заведе ме в дома си. Възприе и Божието Слово. Помолихме се с него, благодарихме на Небесния Баща, че ни запази живи и здрави от ада, който преживяхме рамо до рамо.

~ Слушай, Костадине, братко, - вика ми Вене. - Ще излезем открито да говорим за Бога. Не бой се, хората ни са добри, ще възприемат.

Излязохме ние двамата, както някога на атака пред врага. Но вместо ножове и пушки, носехме напечатано Божието Слово. Напреде ни хоро. Аз предложих от моите книжки. И за голямо учудване хорото се развали, а човешкият поток се устреми към мене:

- Дай, чичо, на мене Евангелие, на мене Библия...тази книжка ми дай.

От тежкия товар нищо не остана. Тръгнахме с Вене. Гледам под една слива стои изправен селският свещеник.

- Добър ден, дядо попе.

Отговор не получих. Повторих, потретих, пак мълчание, вместо отговор. Стана ми криво. Защо ли ме възненавидя този брат свещеник? Нали и аз, и той носим в ръцете си факел, запален от един и същ огън. Нали да събудим вярата в Бога ратуваме ние двамата, свещеникът и аз, бедният, окъсан скитник, продавач на Библии и Евангелия.

- Не му се обаждай повече. Той си е май такъв. Отминахме. Много ми натежа на сърцето. Вечерта бях на гости на Вене. Уговорихме се с него за събрание на утрешния ден. Сутринта този благословен дом привлече много хора, повече от 70 души. Бог даде на устата ни огнено слово. Съкрушиха се хората, омилостивиха се, покаяха се, просълзиха се. Като светъл облак Божието присъствие изпълни бедната селска къщица.

На другия ден тръгнах за София. Моят дюкян беше затворен. Децата ми остават без хляб!

В СЕЛО БИСТРИЦА

Един пазарен ден в дюкяна ми дойде човек от съседното село Бистрица. Взе си той това-онова, каквото му беше нужно.

- Бай Костадине, ти си набожен човек, а селото ни е християнско, благочестиво. Я ела да ни направиш събрание.

Не отговорих. Трябваше в молитва да питам Бога. Уединих се. Молих се. Чух глас: "Иди!" Тогава чак дадох дума на човека, че ще отида. В събота отидох в село Бистрица, направо на дадения ми адрес. Много ми се зарадва човекът, все за Бога пита. Явно личеше набожността му.

- Бай Костадине, утре е неделя и ще отидем на църква. Пак попитам:

- Да отида ли?

"Иди" - чух гласа Божий.

Сутринта отидохме на черква. Пълен беше Божият дом. Личеше си, народ набожен, благочестив. Накрая свещеникът се обърна към богомолците:

- Благочестиви братя и сестри християни, в нашия храм тази сутрин е дошъл един брат от София. Той ще ни каже нещо за Бога.

Започнах проповедта си. Насърчих се от голямото внимание, с което ме удостоиха богомолците. Тук в това село, за разлика от съседните Дървеница, Симеоново и Железница, хората са по-кротки и набожни. Свещеникът беше чита християнска душа. Накрая всички се помолихме на колене. С голяма радост и уважение ме изпратиха от храма братята и сестрите в Христа.

- Брат Костадине - обърна се свещеникът към мене -ще отидем у дома, гост ще ми бъдеш.

В дома му - само баща и майка. Вдовец беше горкият. След разговора се помолихме на колене. Бог ни посети в чудна молитва. Като свърши обедът, гледам от прозореца (къщата беше на високо) долу на площада се завъртяло хоро. Казах на свещеника:

- Отче, искаш ли да развалим хорото?

- Как ще го развалим, братко? Я виж, цялото село лудо играе.

- Я погледни моята торба. Пълна е с брошури, Библии и Евангелия. Дай ми една масичка и хайде да слезем долу. Сега ще видиш какво ще стане с хорото.

Щом сложихме книгите, хорото се разпокъса и народът се струпа около нас. На площада имаше четири кръчми. От тях излязоха всички мъже и сърдечно ме поздравиха. Продажбата започна.

- Чичо, на мене дай тази книжка, Евангелие, Библия ми дай...и още една, за съседката, тя е много набожна.

Така за кратко време всичко в моята торба, отиде в ръцете и домовете на благочестивите християни от село Бистрица. Свещеникът се учуди:

- Ама каква стана тази работа, бе бай Костадине? На, няма час, а в чантата ти нищо не остана. Божа работа...

Бях позабравил посещението си в Бистрица. Доста време се беше минало от ходенето ми там. За моя изненада един ден в дюкяна ме намери моят нов познат в Христа - свещеникът от с. Бистрица. Не можах да го позная, без расо и без брада, обръснат. Не му бяга простили неговите по-горе стоящи по свещеническа йерархия братя в Христа. Че как може той да позволи на един протестант да проповядва в поверения му православен храм? Овчарят да стои със скръстени ръце, когато вълкът прескача и дави стадото му! Не, за такъв пастир няма милост!

- Какво да правя, братко?

- За Бога ли си, за Христа ли си? Готов ли си за Христовият кръст?

- Готов съм, братко! В Божието име съм готов на всички страдания! Ще тръгна като тебе по села и градове. Евангелия, Библии, въздържателни книги ще продавам. Така ще изхранвам семейството си, не ме е страх. Силната Божия десница ще бъде над мене.

И тръгна този брат в Христа по прашните пътища на родната земя, натоварен като сеяч, под бремето на тежкото зърно на гръб. Сееше и светеше, и правия път на грешните показваше...

НОВИ ПОСЕЩЕНИЯ

Пак Божия глас чух: "Иди, Костадине, в Костенец." Не бях ходил друг път там. Неделен ден беше. Влязох в черквата и поисках позволение от свещеника да говоря. Отказа ми, побоя се горкият - семейство, жена, деца. А началството горе не прощава.

Като свърши черковната служба, започнах да говоря навън. Събраха се много хора, стана нова, втора църковна служба. Двамата свещеника се извиниха за отказа на техния брат. Единият се обърна към другия:

- Не мога да покания този брат у дома, попадията е болна. Моля те, вземи го ти.

И така, аз бях гост на тоя брат свещеник. През време на разговора с домакините чух от съседната къща песен, евангелска песен, такава, каквато пеехме ние от нашите песнарки.

- Отче, кои пеят в съседната къща? - питам свещеника.

- А, те са евангелисти. Свои песни пеят. Нека си пеят хората.

- Заведи ме, моля те, отче при тях.

- Да те заведа, мога, но да вляза при тях, не мога.

Отведе ме добрият отец до входната врата. Влязох аз, поздравих и запях прекъснатата песен. Колко се зарадваха тези мили души! След песента се молихме. Аз им говорих за Святия Дух. С радост слушаха моите думи.

Така и в този край се отвори едно огнище на спасение, едни прозорец към небето.

Пак съм в София. Служението в евангелската църква върви към възход. Там имам вече заместници, които при мое отсъствие вършат работата ми. Получих пак нареждане:

"Иди в село Зимевица!" По-рано бях ходил там, защо ли Бог ме праща отново там? Отидох. Намерих повярвалите затвърдени във вярата, нови души се прибавили. Стана дума за водно кръщение - 70 души се кръстиха.

Отново заминах в селото на моя стар войнишки другар Вене. И ето тук шепотът на ухото ми: "Ще помолиш приятеля си да ти покаже пътя за село Долна речка. Там те пращам."

Питах Вене. Той протегна ръка:

- Хей там, виждаш ли мъгляви планини? Зад тях е Долна речка. Далечко е, четиридесет километра път. И все из гора ще вървиш.

Сложих ръка на очите си, вторачих се към далечната синева. Разколебах се, не ми се ще да тръгна. Къде ще се губя из тези пущинаци? Вълци ще ме изядат.

- Боже, не ми се отива. Далече е. Пък и слаб съм, изморен съм и от пътя се боя. Ще се изгубя. "Ще отидеш, ще отидеш." - повтори тихият глас.

Тръгнах аз. Вървя, вървя, в планината се синее все там далеч, където първият път погледнах. Късна есен. Листа покриват тесния път. Навлязох в тъмната сянка на гъста гора. Далеч някъде по височината подвикваше овчар, дрънкаха звънци, белееха кози. По тия пущинаци само кози можеха да се отглеждат. По едно време изляя куче. След него второ зави. Гърленият лай се сля с яростен вой. Отгоре, обвити в облак прах и листа, затрополиха към мене два големи овчарски песа-вълкодавци. Аф, аф - право върху мен. А в ръцете ми дори тояга няма. Тук ще ме разкъсат, ще ме удавят. "Боже, помогни ми, спаси ме. Ето, на няколко крачки от мене са." Първото е грамадно, с плоска глава, половината бяла, половината черна. От очите му огън. Но какво стана? Преди звярът да се хвърли на гърдите ми, една невидима мощна ръка го удари право в гръбнака. Изрева, изпищя, сви се на топка животното, замята се, заудря с предните крака и се повлече в близкия храсталак. Другарят му, който летеше след него, спря внезапно, заора в листака, изскимтя, завъртя се и хукна нагоре, като полайваше плашливо. Не видях ангела, който поразил звяра, но ударът беше силен. Дълго време зад себе си чувах писъка на свитото на кълбо животно.

Преминах гъсталака и страшната за мене гора. Напреде ми поляна, косачи косят есенната трева. Тук при тези хора спрях. Обядвахме, поговорихме за Бога и други неща.

- Я остани в нашето село. Хубаво говориш, приятелю, ще ти се зарадват нашите селяни - увещават ме косачите.

Помислих си: "Защо пък не, може и така да сторя, да остана. Видно бе, че хората са вярващи, жадни за Божието Слово." Спрях се, позамислих се аз. Но ето гласът на ангела, тихичко, на самото ми ухо: "Не, не бива да оставаш тук, за Долна речка върви!"

Напуснах косачите и смело тръгнах напред. На пътя ме стигна млад момък облечен спретнато, чисто, дори богато. Походката му уверена, бодра - с малко гордост, самонадеяност.

- Добра стига, чичо! - поздрави момъкът.

- Дал Бог добро, момко!

- За къде така?

- За Долна речка.

- Добре, заедно ще вървим.

А гласът на ангела е до ухото ми: "От Америка идва. От години не се е връщал у дома. Сега се радва, че ще види своите родители, братя, сестри, сродници. Кажу ми всичко, което чу."

Обърнах се аз към момъка:

- Е, момко, ти идеш от далечен път, от далечна голяма земя, от Америка. Скоро ще видиш своите родители, братя, сестри, сродници, които отдавна си напуснал.

Изненада се момъкът, разпери в почуда ръце и ме загледа с отворени очи.
- Ама отде знаеш, чичо? Аз сега за първи път те виждам. Пък не си и от селото ми.

- Е, знам аз, много неща ми се казват.

Вървим ние с момъка и ето гласа на ангела: "Търси в селото Дяко. Запомни: Дяко!"

Разделихме се с момъка. Като влязохме в покрайнините на селото, питам една млада жена за къщата на Дяко.

- Ама те имат много лошо куче. Ела, аз ще те заведа. Те сега имат гости, зет им и дъщеря им са у тях.

Заведе ме в Дяковата къща. Голяма стая, на средата колело от пет-шест души, насядали на софрата, вечерят.

Настанаха, протегнаха ръце.

- Добре дошъл, пътнико, добре дошъл! Заповядай на софрата.

Преди да седна, нещо ми направи силно впечатление, на обърнатата с дъната нагоре крина, свит с главата на коленете, някак си не в ред, седи млад мъж. "Защо така настрана седи този момък?" - мисля.

- Седни, седни, приятелю, седни да се навечеряш. А за нашия Дяко после ще ти разправяме.

"Дяко, Дяко, сепнах се аз. Дяко...О, Господи, ето защо си ме довел в този дом. За твоя прослава да бъде, алилуя, алилуя..." Седнах аз, похапнах, благодарих.

- Сега, чичо, виж на каква мъка сме ние, на какво Божие наказание сме. Дето го гледаш този наш човек тука на крината, не е в ред. Сега, след вечеря, започва да беснее. Скача, вика, чупи, рита, блъска, когото свари.

Младата жена, негова съпруга, закри лицето си и захълца.

- Всяка вечер идват зет ми и дъщеря ми - посочи старецът един здравеняк мъж и седящата до него жена. - Връзваме го здраво, ръце и крака, и го оставяме да лудее, да се тръшка, докато отмалее. Не е добитък да го заколиш, човек е!...

Натъжих се аз от думите на стареца, а още повече като гледах свития на две млад мъж. О, Господи, Ти ме изпрати в този дом да извършиш чудо, да спасиш една страдаща душа и да възрадваш с вярата в Тебе онези, които ще видят Твоето дело.

- Сега, мои мили братя и сестри, станете на молитва -обърнах се аз към всички. - Бог ме изпрати във вашия дом да извърша чудо!

Изправихме се всички. Аз се молих с глас. Много се молих.

(То, братко, - обърна се към мене дядо Костадин, към мене, който слушах неговия разказ и записвах всичко от неговата уста - то и молитвата не е лесно нещо. Цял в пот станах, краката ми отмахляха и се разтрепериха като лист.)

Дълга, много дълга молитва беше. Молят се хората, старите и младите. Въздишат, кланят се доземи. Хвърлих поглед към Дяковия стол. Дяко го нямаше там. Гледам, изправил се и той, кланя се, кръсти се. Свършихме молитвата. Дяко стои прав, лицето му спокойно, погледът му бистър, отправен към мен.

- Ех, чичко, олекна ми. Не мога ти каза колко ми олекна. Като че съм друг човек сега.

- Я, ела, Дяко, ела, похапни сега. Нищо не ти е, ти си здрав. Господ Исус Христос те изцели!

Дяко седна на трапезата, прекръсти се и бодро, бодро заяде. Като се нахрани болникът, стана старецът, станаха жените, а зетят протегна ръка към закаченото на стената въже.

- Стойте, оставете въжето, седнете, мили братя и сестри, успокойте се. Свърши се тя - неговата и вашата мъка. Сега ще спим всички спокойно. Ние с Дяко ще си легнем в една стая - обърнах се аз към смаяния старец.

Отведоха ни двамата заедно. Дяко, горкият, си заспа тихо, кротко, цяла нощ без да мръдне. Но аз с Божията помощ бях отнел една душа от ноктите на лукавия. Като легнах, гледам към мен се търкаля един грамаден, черен, омърсен със сажди варел. Ето го, приближава се към мене, ще ме смаже! Моля се: "Господи, Сине Божий, спаси ме, победи лукавия." Видях как варелът взе образ на отвратително уродливо същество, което пропадна в една тъмна бездна на изригващ огън.

Буден, в пълно съзнание бях, когато видях всичко това.

Станах сутринта. Лятно рабтно време, късна жертва. Хората развеселени се стягат за нивата. Дяко го няма... Излязъл рано из селото. Поисках да отида към центъра, да разбера дали има ред за едно събрание вечерта. Гледам на мегдана, пред кръчмата, събран народ. В средата един мъж маха ръце, гласът му гърми... Същински оратор. Приближих се и що да видя, ораторът - Дяко, снощният луд Дяко! А една реч тече из устата му - за Бога, за Исуса Христа, за ангели и серафими. Проповед като от черковен амвон държи човекът! Като ме видя, цял засия.

- Ето го, вижте го нашия човек, за когото ви говоря. Той ме изцери, с Божията воля ме изцери!

Останах няколко дена в селото. Събрания правих, по нивите ходих да нося вода на моите хора, на Дяковото домочадие.

Дяко оздравя завинаги.

Аз се прибрах пак в София при своите жена и деца.

СЛУЧКАТА В КВАРТАЛ "НАДЕЖДА"

Почивах си следобед. И ето пак шепотът на ухото ми:

"Иди в квартал "Надежда" улица... номер... Там живее семейството на един угрижен мъж. Георги, Георги." -повтори гласът Божий. Тръгнах. Не бях ходил никога в този квартал, не знаех никаква улица там. Намерих адреса. Влязох в двора - спретнат, подреден, чист. Отгоре раззеленила се вече асма. Беше наскоро след Гергьовден. Двама мъже разговарят пред входа на къщата.

- Има ли тук някой Георги да живее? Георги - повторих.

- Не, няма тука Георги - отговори някак неуверено единият мъж. - Ние сме квартиранти.

- Ха, чакай, приятелю, хазаинът имаше имен ден по Гергьовден, той се казва Георги - обади се другият.

- Видиш ли как щях да те заблудя. Влез, влез. Само че те сега имат голяма грижа. Детенцето им е болно, душа бере, умира.

"Детенцето им умира!" - един тежък камък притисна сърцето ми. "Детенцето .им умира!"

Влязох. Голяма, полутъмна, със спуснати пердета стая. Сред стаята легло, на него изпънато дете, момченце на десетина години. Лицето му жълто, ръчиците - воськ. Неподвижно - същински мъртвец. До главата му, цяла в сълзи, свита млада жена. От другата страна безмълвен мъж.

- Добър ден.

Едва чух отговор. Не мръднаха, цели потопени в морето на своята скръб. Само шепота на жената дочух:

- Едничко ни е, момченце, умира...

Без да кажа нещо за утеха, коленичих и се замолих:

"Господи Исусе, Сине Божий, върни душицата, подари я на майката и бащата". Много се молих. Погледнах мъжа и жената. И те бяха на колене. По едно време детенцето се помръдна, повдигна восъчната си ръчица, бавно обърна главницата към майка си:

- Мамо, гладен съм.

"Слава Тебе Боже! Слава Тебе! Ето чудото, което извърши!" - благодарих тихо аз.

Скочиха мъжът и жената, лицата им засияха от радост, учудване и страхопочитание. Детенцето се помъчи да стане, помогнаха му да стане. То пак повтори:

- Мамо, гладен съм...

КРАЯТ НА ЧУТОТО ОТ УСТАТА НА ДЯДО КОСТАДИН

Дотук записах онова, което чух от устата на стареца дядо Костадин. Все нови и чудни случки ми разказваше той.

И не знаех, че когато на следната сутрин почукам на вратата на техния апартамент, това щеше да е последното ми посещение в този дом. Сестра Калудка, неговата другарка, ми отвори вратата и каза:

- Той почина. Отиде си от нас брат Костадин. Господ си го взе. Ела да го видиш.

Датата беше 21 януари 1967 година.

ПОСЛЕСЛОВ

Написаното в тая книжка е част от чист извор - от делата на един честен мъж, който през целия свой живот вървя по Божия път с открито лице. Силата, решителността и безстрашното му бяха дадени от небето. И знаейки, че служи на Бога, той не се побоя от смъртта, когато тя беше на крачка от него. Чудните случки в неговия живот бяха истина. Ангел стоеше до него, ръководеше го, нашепваше му, закриляше го. Това не бяха "халюцинации" - дума, с която невярващите отричат изявените Божии дела, защото казаното от избрания Божий служител се сбъдваше с математическа точност - на определеното време и при строго посочените обстоятелства.

Във всички свои дела човек търси наградата. Всеки копнее за щастие, почивка, мир. Не всеки обаче си задава въпроса: "Защо живея? Къде отивам? Какво ме чака след смъртта?" Пред тази висока до небето желязна ограда спира увяхналата в живота човешка върволица. И тогава идва парадоксът - някои, които са притежавали препълнени със злато каси, океански кораби и безбрежни земи, да се чувстват като последни, жалки бедняци.

Дядо Костадин Томов беше между рядко щастливите хора до края на своя живот. Смъртта му беше тихо заспиване, едно преминаване от тленността във вечната слава на Агнеца, Комуто той служи вярно и всеотдайно.

Авторът

